

Taula 2 Desenvolupament

Rafael Soriano

Sotsdirector General de Cooperació amb els Països d'Amèrica del Sud de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional (AECI)

La Cooperació espanyola a Colòmbia

A Colòmbia coexisteixen i es retroalimenten diferents fenòmens que estan a la vegada en l'origen i en el desenvolupament del conflicte, com són la debilitat institucional, l'exclusió social i política, la desigualtat i la pobresa, les subcultures de la il·legalitat, la violència i el narcotràfic.

Colòmbia és un país de renda mitjana que valora molt les aportacions de la cooperació internacional, fonamentalment com a conseqüència del conflicte armat intern i de la prolongada crisi humanitària que provoca.

Els fons de la cooperació internacional a Colòmbia són poc significatius des d'un punt de vista quantitatiu -tan sols representen el 0,5% del PIB colombià- però tenen un elevat valor polític per la importància que tant el govern colombià, com la societat civil i els grups armats il·legals donen a l'acompanyament internacional de les activitats que es realitzen al país.

La cooperació espanyola a Colòmbia s'ordena mitjançant l'Acta de la Comissió Mixta Hispano-Colombiana, llur contingut casa les prioritats colombianes amb els documents estratègics amb què la cooperació espanyola treballa des dels últims anys. L'Acta esmentada va ser signada el passat 21 de març i té una vigència temporal de quatre anys. L'Acta identifica prioritats sectorials i geogràfiques d'actuació.

En primer lloc, voldria destacar que Colòmbia ha estat en el passat, ho és en aquests moments, i potser el més important, ho continuarà sent en el futur, un país prioritari dels fons de la cooperació espanyola. És un país que, d'acord amb el segon Pla Director de la cooperació espanyola, rep el qualificatiu de país d'atenció especial, però que tant per l'import de l'Ajuda Oficial al Desenvolupament destinada al país, com per la complexitat dels programes i instruments destinats a aquest programa, mereix ser considerat país prioritari de la

nostra cooperació. País prioritari que al període 2003-2006 va rebre prop de 130 milions d'euros dels diferents actors institucionals espanyols, incloent-hi també la cooperació descentralitzada que tanta importància té en la seva feina i presència a Colòmbia.

La feina feta entre 2003 i 2006 va estar focalitzada en l'assistència a les víctimes del conflicte; en l'enfortiment de les organitzacions socials; en donar suport a les iniciatives de pau; en la preservació del medi ambient; i en la prevenció del desplaçament i dels cultius il·lícits. Al mateix temps, es va donar suport a l'Agència Presidencial de Cooperació per a la formació d'un sistema nacional per a la cooperació internacional que tanta rellevància té per organitzar unes aportacions tan diverses i plurals com les que rep Colòmbia.

L'Acta signada no és un tractat internacional però tampoc és un simple memoràndum o declaració d'intencions. Té el valor que els juristes qualifiquen com a acte no normatiu, és un programa de treball per al període 2007-2010.

D'altra banda, el que descriurà el marc d'aquest programa tampoc és la relació de les activitats de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional (AECI) a Colòmbia, ni tan sols les de l'Administració General de l'Estat a Colòmbia, sinó que

A Colòmbia coexisteixen i es retroalimenten diferents fenòmens, com són la debilitat institucional, l'exclusió social i política, la desigualtat i la pobresa, les subcultures de la il·legalitat, la violència i el narcotràfic

La cooperació espanyola a Colòmbia s'ordena a través de l'Acta de Comissió Mixta Hispano-Colombiana, el contingut de la qual casa les prioritats colombianes amb els documents estratègics amb què la cooperació espanyola treballa des dels últims anys

pretén ser el programa de treball del conjunt de la cooperació espanyola interessada o vinculada als reptes del desenvolupament a Colòmbia. Això significa que el procés d'elaboració d'aquest programa de treball es va dur a terme mitjançant un procés participatiu amb els diferents actors de la cooperació espanyola compromesos amb Colòmbia.

Per a una entitat de desenvolupament com ho és l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional el primer propòsit és adequar-nos als plans, a les estratègies del govern colombià, per assegurar un impacte i una sostenibilitat de les accions incloses dins el programa de treball. El document de referència essencial per a l'elaboració d'aquest programa va ser l'*Estratègia de Cooperació Internacional 2007-2010*, elaborada a Colòmbia amb la participació tant del govern com de la mateixa comunitat internacional i de la societat civil, amb tres objectius que, d'acord amb la terminologia del govern colombià, responen, en primer lloc, a l'apropament de Colòmbia als Objectius del Mil·lenni. En segon lloc, responen a la lluita contra el problema mundial de les drogues i a la protecció del medi ambient i, finalment, a la feina a favor de la reconciliació i la governabilitat.

Per la banda espanyola, el document estratègic principal és el *Segon Pla Director de la Cooperació Espanyola*, que reconeix Espanya com a un actiu constructor de pau i que qualifica a Colòmbia com a país d'atenció especial en el qual, en virtut d'aquest prolongat conflicte armat que ha caracteritzat el país durant els últims 40 anys, i de les profundes desigualtats existents, la cooperació espanyola es compromet a jugar un paper rellevant.

Aquesta voluntat de convertir Espanya en un actiu constructor de pau es va traduir també en una iniciativa de caràcter legal mitjançant l'aprovació de la Llei de 30 de novembre de 2005 per al foment de l'educació i de la cultura de la pau, que tant té a veure amb el que succeeix a Colòmbia.

Per altra part, el Pla Director, en compliment de la Llei de Cooperació Internacional estableix l'obligació que tots els països on Espanya hi tingui programes de cooperació es dotin d'un pla de treball i actuació especial. Pla que, de la mateixa manera que el segon pla director, es va elaborar de forma participativa i oberta al conjunt d'actors de la cooperació espanyola.

El Pla d'Actuació Especial (PAE) per Colòmbia va comptar amb aportacions del conjunt dels actors de la cooperació espanyola. Van ser molt rellevants les aportacions de la cooperació catalana, tant de la Generalitat de Catalunya com de la mateixa Taula per Colòmbia, moltes de llurs recomanacions, suggerències i comentaries van ser incorporats al Pla. El PAE estableix que la prioritat principal de la feina al país és la prevenció de conflictes i la construcció de la pau, a través de la millora dels factors estructurals del conflicte, l'atenció als efectes de la violència i la construcció de la pau.

Els criteris bàsics per a la intervenció de la cooperació espanyola a Colòmbia tenen també un apartat destacat dins l'Acta de la Comissió Mixta signada, i s'emmarquen al conjunt dels acords que emanen tant de la Declaració de Londres de 2003 com de la de Cartagena de 2005, i recullen principis molt consolidats en el marc de treball de la comunitat de donants. El primer d'ells és, tot atenent la Declaració de Roma i de París, l'apropiació, alineació i harmonització de les estratègies de desenvolupament per millorar l'impacte i l'eficàcia de les activitats. Així mateix, el PAE recull de manera destacada la necessitat de dur a terme una concentració geogràfica i sectorial de la cooperació a Colòmbia amb el propòsit de millorar les nostres intervencions.

D'altra banda, el conjunt d'intervencions de l'Acta necessàriament incorpora les prioritats de caràcter horitzontal o de caràcter sectorial que el Pla Director estableix en matèria d'equitat de gènere, de diversitat cultural, de sostenibilitat ambiental, o de defensa dels Drets Humans.

A més, en un país com Colòmbia, la millora de la coordinació d'actors es converteix també en un valor especialment important, de manera que altra vegada es pugui avançar en l'impacte i l'eficàcia de les activitats que es duen a terme. De la mateixa manera, al conjunt del programa resulta especialment important el fet d'afavorir la participació activa de la societat civil, de la societat civil internacional vinculada amb Colòmbia i molt especialment de les organitzacions de la societat civil colombiana.

Finalment, es pretén, amb un caràcter específica per a Colòmbia i en general per a qualsevol activitat de la cooperació espanyola, millorar la coherència. Per un cantó, dels instruments d'una mateixa política de cooperació i, per l'altre, de les

diferents polítiques que tenen una incidència en temes de cooperació per millorar, de nou amb això, l'impacte del treball.

L'Acta també recull els actors fonamentals a l'hora de conformar el programa de treball dels pròxims quatre anys. Per part colombiana es troba vinculada bàsicament la Cancelleria, que té com a objectiu principal, a través de la Direcció de Cooperació Internacional, coordinar les aportacions que en fan els diferents donants; i també l'Agència Presidencial per a l'Acció Social i la Cooperació Internacional, agència que té un paper molt important per portar a terme aquest sistema nacional de cooperació internacional que per mitjà de diferents taules, de diversos fòrums organitzats amb criteris territorials o sectorials i amb la participació d'institucions governamentals o no governamentals, intenta aportar-hi l'ordre necessari i la transparència per a l'execució eficaç dels diferents programes de cooperació que es desenvolupen al país.

Per la banda espanyola, l'Acta recull la contribució que duu a terme, en primer lloc, l'Administració General de l'Estat mitjançant sobretot el Ministeri d'Afers Exteriors i de Cooperació i de la mateixa AEI; les aportacions que porten a terme les Comunitats Autònomes i les entitats locals, que tanta transcendència i presència tenen a Colòmbia, i fonamentalment la feina que duen a terme les més de 100 Organitzacions No Governamentals (ONG) espanyoles; més de 30 amb presència permanent al país que i que estan fent al voltant d'uns 350 projectes anuals de cooperació al país.

Com a país d'Atenció Especial, com a país que de manera quantitativa i qualitativa és destí prioritari de la cooperació espanyola, es fan servir, per a l'execució dels diferents programes la varietat d'instruments que el mateix Pla Director permet i estableix, des dels programes, projectes i assistències tècniques clàssiques (ja sigui mitjançant la modalitat d'excució directa, de les subvencions a organismes internacionals que tanta importància tenen al context de treball a Colòmbia, o a través

de subvencions a ONG fins la posada en marxa de fons cistella, l'acció humanitària que tanta importància té en un dels països amb més desplaçats interns del món o els mecanismes per a la promoció de les microfinances.

Tal com s'ha apuntat amb anterioritat, l'objectiu de la cooperació espanyola a Colòmbia és contribuir a la prevenció de conflictes i a la construcció de la pau per mitjà d'iniciatives que atenguin els efectes de la violència directa i promoguin el desenvolupament humà sostenible, l'enfortiment institucional i la participació ciutadana. Una de les característiques d'aquest programa de cooperació és que pretén no atendre exclusivament els efectes de la violència, sinó que també s'orienta cap a aquells factors estructurals que afavoreixen la persistència i, en alguns casos, l'agreujament del conflicte.

A diferència de molts països d'Amèrica Llatina, a Colòmbia es donen cita moltes cooperacions internacionals. Una bona part de la comunitat de donants, lamentablement, s'ha anat retirant del continent llatinoamericà en valorar que en tractar-se de països de renda mitjana, les aportacions de la comunitat de donants haurien de dirigir-se cap a d'altres escenaris. Tal com vostès saben, la cooperació espanyola no comparteix aquesta lectura de la situació a Amèrica Llatina, on la desigualtat en la distribució de la riquesa fa que els indicadors macroeconòmics no reflexin necessàriament, malgrat que en alguns casos siguin positius, la realitat social del continent. En el cas de Colòmbia, l'existència del conflicte i el drama humanitari fan que moltes cooperacions hi siguin presents, atenent els efectes de la violència. En el cas de la nostra cooperació, és just reconèixer que pretenem no sols treballar en el que esdevenen les conseqüències més visibles del conflicte, sinó fer front també a aquells factors estructurals que, com un cercle viciós, contribueixen a reproduir aquestes tendències al futur.

El conjunt de la feina hispano-colombiana s'ha ordenat tenint en compte els tres eixos principals que orienten la política espanyola envers Amèrica Llatina:

El primer eix és el de l'enfortiment institucional considerant que el treball a favor de l'enfortiment de les institucions i de la consolidació de la democràcia no és només un sector prioritari sinó que és gairebé una condició *sine qua non* per a què la resta de les nostres intervencions tinguin possibilitats d'èxit.

El segon eix és el de la cohesió social, que atén a aquest fenomen que descrivia de manera soma fa uns instants, que és el d'observar la forma com a Amèrica Llatina hi conviuen, paradoxalment, índexs macroeconòmics relativament positius,

El PAE estableix que la principal prioritat de treball al país és la prevenció de conflictes i la construcció de la pau, a través de la millora dels factors estructurals del conflicte, l'atenció als efectes de la violència, i la construcció de la pau

d'una banda, amb un agreujament de la situació de la pobresa, de l'altra. Cada cop és major el nombre de ciutadans llatinoamericans que cauen per sota del llindar de la pobresa, cosa que genera aquest problema transcendent de la cohesió social que tant caracteritza el continent.

En tercer lloc, l'enfortiment del teixit econòmic de manera que es pugui produir i portar a terme un creixement sostingut de l'economia llatinoamericana i en concret de la colombiana.

El programa de cooperació té un nivell subregional de treball al marc del Programa Regional Andí que permet abordar des d'una perspectiva diferent alguns elements que complementen les activitats que de forma bilateral es duen a terme i que tenen tres eixos principals, que són: Enfortiment de la governabilitat democràtica, el suport a l'agenda andina de desenvolupament sostenible i el suport a les iniciatives de caràcter transfronterer.

El programa de cooperació hispano-colombiana estableix una sèrie d'àrees prioritàries de feina que fonamentalment són la Sierra Nevada, l'Atlàntico, Bolívar, Antioquia, Chocó, Valle del Cauca, Cauca, Nariño i Bogotá. L'elecció d'aquestes zones d'intervenció s'ha fet tenint en compte l'Índex de Desenvolupament Humà (IDH) relatiu per a cadascuna d'aquestes zones del país, el desplaçament intern forçat que aquestes zones reben, i l'avantatge comparatiu i experiència prèvia per part dels diferents actors de la cooperació espanyola. L'existència de zones d'actuació preferent no exclou la possibilitat de programes d'abast nacional.

A l'àmbit de la governabilitat democràtica, destaca la promoció de la democràcia representativa i participativa, treball que es duu a terme, en alguns casos, mitjançant organismes internacionals (el PNUD a Colòmbia, l'oficina de l'Alt Comissionat de Nacions Unides), a través de la feina de diferents ONGD espanyoles (bé a la modalitat de convenis, bé a la de projectes) o mitjançant intervencions d'execució directa.

Una de les característiques d'aquest programa de cooperació és que pretén no atendre exclusivament els efectes de la violència, sinó que també s'orienta cap a aquells factors estructurals que afavoreixen la persistència i, en alguns casos, l'agreujament del conflicte.

Al mateix temps, per a l'enfortiment de l'Estat de Dret, pren una rellevància especial la feina a favor del respecte als drets humans i al dret internacional humanitari, aspecte en què cal destacar el suport, a través del PNUD, al Pla Nacional d'Acció de Drets Humans, o el suport que, mitjançant la Fiscalia es porta a terme per a temes vinculats als desapareguts.

D'altra banda, mitjançant la Comissió Nacional de Reparació i Conciliació, la cooperació espanyola ha estat donant suport a l'anomenada Ruta Jurídica per encaminar les víctimes del conflicte cap a aquells processos o reivindicacions que el marc legal colombià permet en aquests moments.

Dins la línia de la prevenció de conflictes i construcció de la pau hi hauria una primera línia d'intervenció vinculada als efectes i conseqüències més evidents i directes de la situació del país, que s'atén fonamentalment mitjançant l'ajuda humanitària.

Són especialment rellevants el conjunt d'intervencions vinculades a la construcció de la pau, on la cooperació espanyola treballa en un marc on al mateix temps se succeeixen tres processos enormement complexes: la desmobilització de les Autodefenses Unides de Colòmbia, les converses de pau que es duen a terme amb l'ELN, i la recerca, per últim, d'un acord humanitari amb les FARC. En aquest context complex es busca una facilitació de l'acostament entre actors polítics i socials, essent bons exemples d'això la feina a la Casa de la Pau entre el Govern i l'ELN, la promoció d'una cultura de la Pau, el suport a la verificació de la desmobilització que porta a terme l'Organització d'Estats Americans (OEA), en part amb fons espanyols; i el suport a l'acompanyament i assessoria a les organitzacions de víctimes.

No vull deixar de destacar la importància de les activitats en matèria de reconciliació nacional i local on el marc preferent de treball és el que es presenta a través de la Comissió Nacional de Reparació i Reconciliació.

En relació amb l'eix de Cohesió Social que aborda la distribució terrible de la riquesa a nivell nacional, els elements més destacats són el suport al programa d'alfabetització de joves i adults que fins avui el govern colombià estava realitzant amb fons propis i que d'ençà d'aquest programa comptarà també amb aportacions de la cooperació espanyola; la feina que es duu a terme mitjançant les Escoles Taller del Programa de Patrimoni; o la feina que es fa, en molts casos amb caràcter pilot, en determinades zones del país per millorar la salut pública i especialment la salut sexual i reproductiva amb un èmfasi especial en la reducció de la mortalitat materna.

Tampoc vull deixar d'assenyalar la importància que pren, en el nou escenari de la política de cooperació espanyola, el treball per a la promoció de la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, per al trasllat del que ha estat l'experiència espanyola en la construcció d'una política de gènere al conjunt de la política colombiana. Es tracta, en tot cas, d'una prioritat de caràcter transversal que ha d'incorporar-se a totes les nostres actuacions.

També té una transcendència especial la feina amb els pobles indígenes de Colòmbia, una població especialment vulnerable com a conseqüència del conflicte, que els ha portat al desplaçament forçós de les seves terres i territoris.

El tercer puntal és el foment del desenvolupament sostingut on bàsicament s'hauria de destacar el programa de microcrèdits que la nostra cooperació ha posat en marxa a Colòmbia, amb una cartera disponible de prop de 40 milions d'euros, cosa que ha permès, en aquests últims anys, formalitzar més de 83.000 operacions de microcrèdits a favor de persones tradicionalment excloses de l'accés al crèdit formal.

Voldria insistir altra vegada en la importància que té la coordinació de donants i actors de la cooperació. El marc fonamental és el que permet el G24 com a fòrum fonamental de coordinació política però que en el transcurs dels anys que porta funcionant ha donat origen a una sèrie de fòrums temàtics de caràcter intern. Per últim, es pot mencionar que, com la mateixa Acta s'encarrega de reconèixer, l'aportació de la cooperació no governamental espanyola a Colòmbia és transcendental, no sols pel què suposen els projectes que es duen a terme en diversos sectors, sinó fonamentalment per la tasca d'acompanyament, d'ésser al costat d'aquells que més pateixen com a conseqüència del conflicte. Per tant, l'Acta, a més de reconèixer, com mai abans s'havia fet, la tasca de les organitzacions no governamentals espanyoles, també incorpora algunes de les seves preocupacions que només el govern colombià pot solucionar i que es refereixen a aspectes com el de l'acreditació o la facilitació de la seva feina al territori.

El repte principal per als pròxims anys és dotar de contingut efectiu el full de ruta que l'Acta de la Comissió Mixta estableix, esperant així que es converteixi en una aportació significativa per a la pau i el desenvolupament a Colòmbia.

L'aportació de la cooperació no governamental espanyola a Colòmbia és transcendental, no sols pel que suposen els projectes que en diversos sectors es duen a terme, sinó fonamentalment per aquesta tasca d'acompanyament, d'estar al costat d'aquells que més pateixen com a conseqüència del conflicte

Mariela Osorno

Representant de L'Aliança d'Organitzacions Socials i Afins
post-Londres, plataforma d'organitzacions colombianes de Drets Humans

L'estratègia actual de desenvolupament a Colòmbia no brinda condicions per a la pau

Les reflexions que motiva el tema del desenvolupament al context d'aquest seminari *Condicions per a un procés de pau*, necessàriament passen per considerar les condicions socials, polítiques, econòmiques, ambientals i de drets humans actuals de Colòmbia, les formes d'inversió dels recursos de cooperació actuals, el panorama davant les diverses iniciatives de subscriure acords internacionals de lliure comerç, i la participació i consultes prèvies d'aquests acords amb la societat civil colombiana.

En aquest ordre d'idees hem de referir-nos al context en el qual es duu a terme actualment el diàleg i la concertació sobre cooperació internacional al desenvolupament al país. El procés s'emmarca en una agenda comú que se suscita després de la Declaració de Londres, de juliol de 2003, subscrita pel Govern colombià i representants dels governs de l'anomenat G24. La Declaració insta al Govern colombià a aplicar puntualment les Recomanacions de l'Oficina de l'Alta Comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans a Colòmbia (OACNUDH), però també saluda la declaració del Govern de Colòmbia en el sentit de reconèixer i donar el seu suport al paper de la societat civil i de les organitzacions no governamentals com a participants importants en la posada en pràctica de les reformes, en l'aplicació dels programes de desenvolupament i de defensa dels drets humans i en els esforços per aconseguir un acord negociat del conflicte armat intern.

D'altra banda, la Declaració de Londres motiva el G24 "a portar a terme una revisió i reorientació dels seus programes de cooperació i posar un èmfasi particular en contribuir a l'enfortiment de les institucions estatals, a l'alleujament de la crisi humanitària, a la protecció dels drets humans i de les activitats ambientals i a la creació d'alternatives a la producció de narcòtics".

D'ençà de la trobada de Londres s'elaborà una agenda comú entre el Govern colombià, la societat civil i l'esmentat G24, que compta amb el suport d'una Secretària Tècnica al capdavant del PNUD, amb la finalitat de fer seguiment dels punts d'aquesta Declaració.

Les organitzacions de la societat civil van presentar a Londres el seu punt de vista al document *La solució política y la democràcia son el camino*. Sobre la base dels plantejaments fets en aquest document, es va formar l'Aliança d'Organitzacions Socials i Afins, que avui compta amb 131 organitzacions afiliades. De la mateixa manera, i per ampliar l'espectre de la representació, es va convidar a l'espai tripartit, i en formen part activa, el Secretariat Nacional de la Pastoral Social, el Consell Gremial Nacional, la Federació Colombiana de Municipis, la Confederació Colombiana d'ONG, el Consell Nacional de Planejament i Fundacions empresarials, encapçalat per la Fundació Restrepo Barco. Aquest conjunt d'organitzacions, reunides el 2 de febrer de 2005 per examinar de nou la situació del país en relació a l'estat dels Drets Humans i la cooperació internacional, van generar posicions coincidents, al bell mig de la pluralitat d'interessos i les van presentar davant el G24 i el Govern nacional. Això va donar pas a la Declaració de Cartagena, expedida el 3 de febrer de 2005, en la qual

En els darrers anys l'absència de garanties per a l'exercici dels drets civils i polítics s'ha incrementat a les diverses regions

Prop de 250.000 famílies desplaçades van perdre al voltant de 4,8 milions d'hectàrees, que avui se sumen a milers de famílies camperoles sense terra a Colòmbia

els representants governamentals presents i els membres del G24, van reafirmar la Declaració de Londres.

El puntal fonamental d'aquestes dues declaracions és l'avanç cap a una cooperació internacional orientada cap a la pau i la superació de la crisi humanitària, des d'una perspectiva integral de respecte i desenvolupament dels Drets Humans, orientada des d'una política pública d'Estat que involucri de manera activa i decisiva a la Societat Civil.

Des d'aquest moment, s'ha generat un espai conegut com "el consens de la societat civil" que està actuant de forma mancomunada en els temes de planejament i seguiment de l'estratègica de cooperació interancional amb l'Estat colombià, el qual hi va presentar un document en referència a això. El consens esmentat és complementat amb la presència de representants de la societat civil internacional. Les dues plataformes més gran que formen part d'aquest procés de seguiment són DIAL i PODEC.

Per part de l'Estat, l'àmbit de participació en aquest espai també és nutrit, l'orientació general ha anat a càrrec de l'Agència Presidencial per a l'Acció Social i la Cancelleria, però hi participen els ministeris respectius. També hi tenen un seient permanent els organismes de control, com la Procuradoria, la *Contraloría*, o la Defensoria del Poble, així com la Fiscalia i el Consell Superior de la Judicatura.

De la mateixa manera, el G24 s'ha mantingut actiu, i fins i tot ha augmentat el seu número amb la inclusió de nous països a la Unió Europea. Aquesta presència ha garantit no solament un diàleg detallat i profund de les diferents línies de cooperació internacional proposades pel Govern, sinó que ha portat la comunitat internacional a intercedir amb els seus bons oficis en altres processos complementaris, tal com es va esdevenir recentment al cas de la reactivació de converses entre el Govern i la societat civil per acordar la metodologia de construcció del Pla Nacional d'Acció en Drets Humans, on va ser molt rellevant el paper de Suècia i

Espanya¹.

Durant l'any 2006, el seguiment a l'Estratègia de Cooperació va donar lloc a més de cent reunions tripartites especialitzades per línies i sectors de cooperació i avaluades conjuntament en una Comissió de Seguiment. Es va arribar a importants consensos entre les parts, que s'espera quedin reflectits en la nova estratègia de cooperació que el Govern presentarà.

El procés que s'està descrivint és indubtablement valuós quant a la generació de condicions per al diàleg entre visions diferents i en un país caracteritzat per les tensions derivades d'un intens conflicte social i armat. Per això és important destacar no sols els elements de consens, sinó també els de dissensió, que s'han identificat al voltant de les polítiques públiques en matèries com la lluita contra la impunitat, la crisi humanitària, la negociació política del conflicte armat, el desenvolupament sostenible i l'eradicació de cultius il·licits, per esmentar només algunes. Ha constituït, per tant, un valuós exercici d'intercanvi, tens en algunes ocasions, entre visions sovint contraposades.

Dins el marc de referència de les declaracions de Londres i Cartagena, les diverses plataformes de Drets Humans i desenvolupament hem estat participant cada cop més en aquests espais d'interlocució, sota l'entesa de buscar, des de perspectives diverses i sovint contradictòries, la construcció d'un país democràtic i plural, i en relació a això, la diversitat d'opcions i les dissensions conseqüents són oportunitats per avançar en el diàleg i la construcció d'alternatives. Els dissensos allotgen generalment un espectre més ampli de les estratègies de cooperació plantejades i per tant es converteixen en una mena de béns de producció[*insumo*] valuosos, en un diàleg democràtic, per reorientar, de forma coherent el conjunt de la política de cooperació cap a un clima de reconciliació i pau.

ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT, SITUACIÓ SOCIAL I DRETS HUMANS

En aquest marc es plantegen les reflexions sobre les estratègies de desenvolupament que es contemplen actualment a Colòmbia, particularment en el que es refereix al sector rural. La situació social, econòmica, i de drets humans a Colòmbia mereix avaluar si és viable una política enfocada cap a l'obertura total al mercat internacional com a condició necessària per superar els problemes del país.

En matèria de drets humans la situació colombiana es caracteritza per la persistència d'una crisi humanitària i de drets humans que s'expressa amb una major crueta a les zones rurals, no obstant la disminució en l'últim any d'alguns indicadors de violència. Es manté el conflicte armat afectant la

població civil més vulnerable. Continuen les infraccions al Dret Internacional Humanitari per part de les guerrilles i dels paramilitars. Servidors de la força pública han estat compromesos en infraccions al Dret Internacional Humanitari, cosa que menyscaba l'obligació de l'Estat de salvaguardar la població civil².

Les dones, els nens i els ancians són afectats de manera particular pel conflicte armat intern. S'estima que un total de 3,8 milions de persones han estat desplaçades en els últims 20 anys, i durant el 2006 es van registrar 602 persones desplaçades al dia³. Aquesta xifra no contempla el subregistre ni els desplaçaments generats per les fumigacions aèries per combatre els cultius d'ús il·lícit, ja que les fumigacions aèries amb glifosat formen part de la política de seguretat consignada al Pla Nacional de Desenvolupament de Colòmbia 2006-2010.

El darrer informe de l'Alta Comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans, presentat el 15 de març d'aquest any, indica que "subsisteixen preocupacions relacionades amb la garantia efectiva dels drets de les víctimes a la veritat, la justícia i la reparació; l'acumulació de penes i la determinació de la pena alternativa i els mecanismes per garantir els drets de les víctimes dels crims paramilitars són insuficients". "La resposta institucional a les víctimes, amb enfoc diferencial i de gènere, segueix representant un repte significatiu per a les autoritats. En els últims anys l'absència de garanties per a l'exercici dels drets civils i polítics s'ha incrementat en les diverses regions. Les accions i la penetració dels grups guerrillers i del paramilitarisme a les economies locals i en àmbits institucionals distorsionen els processos de participació política i de representació demogràfica afectant la pluralitat dels drets i llibertats polítiques i a la vigència de l'Estat Social de Dret."⁴

Segons l'informe anterior, "la desigualtat segueix sent un dels problemes principals que afronta el país; la bretxa entre estrats socials es summament alta i es veu reflectida tant en l'ingrés com en l'accés, la disponibilitat, la permanència i la qualitat dels drets econòmics, socials i culturals. Colòmbia presenta un coeficient Gini de 0,553, que és d'entre els més alts d'Amèrica Llatina. L'atur continua constant al voltant del 12% i afecta majoritàriament les dones. La subocupació és del 33,3%". Malgrat el creixement econòmic destacat reportat pel Departament Administratiu Nacional d'Estadístiques (DANE), del 7,78% per al tercer trimestre de 2006, no hi ha una distribució adequada de la riquesa i hi ha profunds desequilibris regionals².

Tot i l'augment de la cobertura educativa i del sistema de segurat social i salut, existeix una pre-

ocupant crisi hospitalària. Les despeses nacionals en salut assoleixen el 9,3% del PIB i tot i que s'ha millorat la cobertura en la prestació del servei, aquest continua sent desigual, degut a la seva privatització. Això també afecta a l'educació, a l'accés a l'aigua, a l'energia, a les telecomunicacions i als serveis sanitaris, tot això redunda en un augment de l'exclusió social⁵.

El 28% de la població total, és a dir, gairebé 13 milions de persones, viu en zones rurals. Des de 1990 s'evidencia una significativa reducció de l'aportació que el sector agropecuari fa al PIB, essent en 2002 tan sols del 13%⁵. Aquesta disminució es deu a la incidència del conflicte, una descurança sistemàtica en les polítiques sectorials i sobretot a la gran concentració de la propietat de la terra, tendència històrica del camp colombià, incrementada en els últims anys pel narco-paramilitarisme i els incentius a l'agroindústria fonamentada en monocultius. A això s'hi afegeix la protecció estatal a una ramaderia extensiva i ineficient.

La possessió de la terra és al centre del conflicte armat i del drama del desplaçament. Prop de 250.000 famílies desplaçades van perdre al voltant de 4,8 milions d'hectàrees, que avui se sumen a milers de famílies camperoles sense terra a Colòmbia³. Es calcula que el 54% de les famílies camperoles (1,3 milions) avui no tenen terres⁵ i que el 0,4% dels propietaris concentren el 65% de les terres⁶; 4.700.000 hectàrees de les millors terres del país, aptes per a l'agricultura, són latifundis i estan desaprovechades⁷.

En àrees rurals, el 24% de les famílies tenen la dona com a cap de llar i d'elles, el 57% no té terres. El 40% dels desocupats a l'àrea rural són dones⁵. El Pla Nacional de Desenvolupament 2006-2010 incorpora la categoria *gènere*, amb un enfoc social netament centrat en la *família*, com a unitat bàsica d'atenció dels programes i no permet la visibilitat adequada de les *dones* com a subjectes jurídics, socials i econòmics que precisen de mesures positives per eradicar la discriminació sistemàtica i

El Pla Nacional de Desenvolupament 2006-2010 no permet l'adequada visibilitat de les dones com a subjectes jurídics, socials i econòmics que precisen de mesures positives per eradicar la discriminació sistemàtica i històrica que pateixen

El 82% de la població afrocolombiana presenta necessitats bàsiques insatisfetes i el 74% rep menys del salari mínim legal

històrica que pateixen. Davant la manca d'una política pública especialment dirigida cap a elles, la seva incorporació al document com a dones desplaçades, subjectes a la violència de gènere, com a usuàries del sistema de justícia o com a aspirants a la participació política es dilueix en plantejaments generals que desconeixen el punt de partença dissemblant que dificulta la seva inserció efectiva als diversos escenaris de participació política, econòmica i social.

Segons el Cens de 2005 (DANE)⁸ la població indígena ascendeix a 1.378.884 persones i la població afrocolombiana, a 4.261.996, ubicades principalment als territoris de l'Anden Pacífic i de l'Amazonia. La migració cap a les capçaleres municipals ha anat creixent com a conseqüència del deteriorament ambiental dels territoris, que genera inseguretats alimentària per als pobles i les comunitats que culturalment complementen la dieta amb l'oferta silvestre; desplaçaments forçats perquè els territoris estan al centre del conflicte, dels problemes del narcotràfic i de les fumigacions aèries. La població afrocolombiana al Pacífic colombià s'ubica en 132 consells comunitaris de comunitats negres amb 4.717.269 hectàrees. Existeixen 710 *resguardos* titulats que corresponen a 34.000.000 d'hectàrees. El 82% de la població afrocolombiana presenta necessitats bàsiques insatisfetes i el 74% rep menys del salari mínim legal. L'analfabetisme és 3 cops més alt que el de la resta de colombians i de cada 100 joves només 2 reben educació superior⁵. Les comunitats indígenes i afrocolombianes han vist lesionades la conservació de la seva identitat cultural, la integritat dels seus territoris i la permanència de les seves formes d'organització social. La Cort Constitucional va ressaltar la necessitat de fer esforços majors per prevenir el desplaçament dels pobles indígenes i afrocolombians especialment afectats per aquest fenomen en l'últim any⁴.

El progrés de Colòmbia és desigual entre les àrees urbanes i rurals amb una relació entre camp i ciutat molt precària. Les ciutats van créixer i es van modernitzar a costa de la producció agrària, avui debilitada, i de l'extracció de recursos naturals de les grans valls. Avui, prop del 74% de la població

viu a les capçaleres i d'aquest percentatge la major proporció està a les grans ciutats (DANE).

RELACIÓ ENTRE EL MODEL DE DESENVOLUPAMENT I EL MEDI AMBIENT

Colòmbia és un país neotropical i andí, la seva història geològica ha forjat formacions vegetals heterogènies pròpies del tròpic i responsables de la gran riquesa biològica, calculada en el 10% de la biodiversitat planetària. Aquesta heterogeneïtat d'ecosistemes i la història de poblament generen el caràcter multiètnic i pluricultural de Colòmbia, i la base natural ha sustentat durant molts anys la seguretat alimentària de la població.

Des de 1945 s'ha accelerat l'alteració del medi, fins al punt que, actualment, el 52% dels ecosistemes han estat transformats i homogeneïtzats, fins a un 90% a la regió Caribe i fins a un 75% als Andes. Actualment hi ha més de 44 milions d'hectàrees de pastures⁹. Aquest canvi, conduït pel model de "revolució verda", si bé per alguns sectors de l'economia ha estat reeixit, ha portat conseqüències que són evidents quant a la deterioració ambiental i linjustícia i imparcialitat, paleses en la concentració de la propietat de la terra. La deterioració dels sòls i aigües a les àrees d'agricultura i ramaderia extensiva ha transformat fins a tal punt les grans conques del país que aquestes ja no abasten la població que depenia d'elles. El Banc Mundial estima que anualment es perd l'equivalent al 3,5% del PIB per problemes ambientals.

Malgrat tot això, encara hi ha zones ben conservades, per decisions que el país ha pres en el sentit de declarar àrees destinades a la conservació amb el Sistema de Parcs Nacionals Naturals i pel dret dels pobles indígenes i comunitats afrodescendents de tenir àrees sota la categoria de territoris col·lectius, atorgats per la Llei 89 de 1889, en el cas dels *resguardos*, i de la Llei 70 de 1993 en el cas dels consells comunitaris de comunitats negres. Es calcula un 40% d'afectació als ecosistemes del Pacífic i menys d'un 20% a l'Amazonia⁹; i cal comptar una mica més de 5.000 hectàrees sembrades amb coca als parcs nacionals¹⁰.

Davant el panorama descrit, hom pot preguntar-se si el model que avui es consolida encara més davant la probabilitat de subscriure tractats de lliure comerç, i que se simbolitza amb la lògica següent: obertura, competència, productivitat, creixement i benestar, és viable per generar benestar als sectors més vulnerables. Cal recordar que el model se sosté en els pilars següents: l'obertura no té obstacles físics interns, regionals o locals i és possible políticament i socialment; que l'obertura total porta a la lliure competència amb regles del joc clares; que existeixen i existiran recursos ambientals sufi-

cients per produir l'energia necessària per satisfer les ordres de compra i que tots els habitants del planeta estan disposats a competir¹¹.

La situació social, la fragilitat ambiental i la greu crisi de Drets Humans del país indiquen que són condicions que han de ser superades abans d'impulsar el país a una competitivitat comercial que no està en condicions d'assumir i que desembocarà en l'aprofundiment de les desigualtats, al contrari de la hipòtesi que sosté que amb el model que es proposa se superaran aquestes condicions. El model d'obertura econòmica total no reconeix els límits dels ecosistemes i només reconeixent aquesta realitat es pot acceptar la premissa del desenvolupament sostenible, que no és res més que viure dins els límits de la natura amb justícia social i amb una vida humana plena¹².

Però, com s'ha preparat Colòmbia per a la carrera cap al mercat lliure al sector rural? Des de l'any 2002 el Govern va anunciar la política de desenvolupament rural, en el sentit de donar suport a una transició des d'una agricultura amb èmfasi en cultius substituïts de les importacions i orientada al consum intern, cap a una altra amb predomini de cultius competitiu, tant als mercats domèstics com als externs, i reconeix que tot i els esforços, el desenvolupament del sector agropecuari encara és limitat⁶. En aquell mateix any es declara a Colòmbia com a país de vocació forestal amb el propòsit de desenvolupar el sector.

LLEIS I INSTITUCIONS A MIDA DEL MERCAT LLIUERE

S'inicia aleshores l'adequació i transformació de la legislació pertinent, vigent en aquell moment, amb l'objectiu d'unificar en lleis úniques les diverses normes que regien cada tema i que s'havien dissenyat sota uns altres enfocaments i algunes d'elles responien a èxits, precaris però trascendentals, dels moviments socials. Per aquesta via, simultàniament, s'adeqüen les institucions, de manera que la nova entitat sigui funcional a la consolidació del model de mercat lliure. Així, per exemple, el Ministeri de Medi Ambient es transforma en el Ministeri d'Ambient, Habitatge i Desenvolupament Territorial. En la seva estructura es redueixen les competències del sector ambiental a viceministeris. Això debilita el Sistema Nacional Ambiental, creat per la mateixa llei que havia ordenat la creació del Ministeri anterior (Llei 99/93). S'evidencia la desaparició gradual d'una política ambiental a Colòmbia, amb el fet d'atorgar més ingerència al Ministeri d'Agricultura en les reformes de normatives ambientals. De la mateixa manera es concentren en l'Institut Colombià de Desenvolupament Rural (INCODER)¹³ funcions excessives relacionades

El model d'obertura econòmica total no reconeix els límits dels ecosistemes i només reconeixent aquesta realitat es pot acceptar la premissa del desenvolupament sostenible, que no és res més que viure dins els límits de la natura amb justícia social i amb una vida humana plena

amb la propietat de la terra i l'accés al finançament. Aquests canvis es concreten al projecte de Llei de Desenvolupament Rural, i altres iniciatives legislatives que complementen el propòsit de l'obertura: la Llei General Forestal (actualment en procés de reglamentació), el projecte de Llei de l'aigua i el marc regulador d'accés als recursos genètics i propietat intel·lectual⁶.

UN MODEL AMBIENTALMENT LAX ÉS SOCIALMENT INJUST

Em centraré només en dues conseqüències que es preveuen d'aquestes modificacions, el deteriorament ambiental i la degradació cultural i física dels territoris i el conseqüent empobriment dels pagesos i pageses del país.

En primer lloc, és greu que es modifiqui la normativitat ambiental en nom de possibilitar les transaccions comercials amb els recursos naturals del país i la producció agrícola sense condicionaments ambientals. De fet, el projecte de Llei de Desenvolupament Rural no recull cap obligació de caràcter ambiental en els projectes productius que es desenvolupen en terrenys erms, tot i que sí manté i reforça la funció social i ecològica de la propietat col·lectiva d'indígenes i afrodescendents. No obstant això, en aquests territoris es promouen monocultius i aprofitaments forestals que transformen severament l'ecosistema del bosc del qual depenen centenars de persones i d'espècies. El projecte de Llei esmentat tampoc contempla d'inversions orientades a la reparació d'impactes ambientals generats pels projectes productius⁷.

Si Colòmbia redueix les seves exigències ambientals per atreure les empreses multinacionals es veurà exposada a rebre indústries o parts de processos industrials altament contaminants d'aquells països amb legislacions més fortes. A més, l'únic mecanisme real, segons la lògica del capital, per generar tecnologies netes al país, és el

fet de tenir normatives exigents¹⁴. D'altra banda, la contaminació es convertiria en un desavantatge comercial, a mig i llarg termini, a l'hora de competir internacionalment en esquemes de producció neta o almenys no contaminant¹¹. Així, en la nova situació d'obertura total, hem d'assumir les externalitats de la tecnologia dels països industrialitzats. Un exemple el constitueix el grup de les matèries primeres per a la producció de biocombustibles, la canya de sucre i la palma africana. Ambdós cultius extensius són generadors d'una deterioració ambiental i social de grans proporcions. La producció de matèries primeres a baix cost necessita terres barates i considerades sense cap cost pels planificadors, perquè d'una altra manera no s'entén per què no s'utilitzen només extensions de terra que ja hagin estat modificades àmpliament, com a la Vall del Magdalena i Orinoquia, que són aptes per a aquests cultius, i pel contrari s'homogeneïtzen extensos territoris de comunitats ètniques a la selva tropical humida del Pacífic, anihilant els seus sistemes de vida ancestrals i posant en un alt risc la seva seguretat alimentària, que en gran mesura se sosté en la producció d'aliments, la caça i la pesca.

A Colòmbia es justifica la sembra de cultius per a la producció de biocombustibles com a una oportunitat promissòria perquè s'hi poden comprometre hectàrees a costa de la producció d'aliments per al mercat intern, transacció que no estan disposats a fer internament els països demandants amb les seves terres. Però, a més, es justifica com a una alternativa ambiental a l'escalfament global. Tanmateix, el debat a nivell mundial sobre el balanç energètic per a la producció de biodièsel i etanol adverteix que el balanç d'energia de tots els cultius, amb els mètodes de processament actual, indica que es gasta més energia fòssil per assolir l'equivalent bioenergètic a partir de biocombustibles¹⁵.

L'altre punt de màxima preocupació és la manca explícita d'un programa de seguretat i sobirania alimentària per al país i els mecanismes per l'adjudicació de terres i terrenys erms previstos al projecte de la Llei de Desenvolupament Rural. Aquest s'adequa i crea el marc institucional per posar-hi en marxa el pla agroexportador de cultius de rendi-

ment tardà, per a això, s'ha de transformar d'una manera intensa la major quantitat possible d'àrea cultivada en els cultius transitoris i d'autoconsum [*de pancoger*] als anomenats productes tropicals. En aquests cultius s'hi inclouen la canya de sucre, canya per a *panela* [dolç típic colombià], palma d'oli i forestals⁶. S'han projectat àrees i zones fins a 2020 d'altres cultius destinats a l'exportació, com ara el cacau, cauxú, macadàmia, anacard, fruites de cicle curt i de cicle llarg, hortalisses, cafè, plàtan... Tot això planejat sota la lògica de l'especialització del sector, cosa que restringeix la capacitat dels productors de mantenir cultius diversificats que assegurin l'alimentació de les famílies i la comercialització d'excedents en xarxes locals i regionals. Això posa en greus dificultats als mercats camperols que avui abasteixen el 60% del consum a les ciutats i provoca que la població urbana es vegi forçada a consumir productes importats. D'altra banda, l'especialització en la producció posa al productor petit i mitjà en risc imminent i permanent davant les fluctuacions del mercat intern, els canvis de proveïdor del país importador o els canvis de les regles del joc.

El projecte de Llei de Desenvolupament Rural preveu que l'INCODER seleccionarà els millors plans productius, que seran beneficiaris de poder accedir al subsidi per completar el pagament de la terra, mecanisme al qual es redueix la reforma agrària. D'aquesta manera condiona les propostes productives a harmonitzar-se amb el pla agroexportador, amb productors disposats a competir i en capacitat de fer-ho; cosa que, sens dubte, exclou les oportunitats reals de molts pagesos. Així, els subsidis per a què adquireixin terres qui no les té i l'accés a la tecnologia tenen altes restriccions⁶.

Fins i tot els recursos de cooperació també es donen en funció del model agroexportador, sense deixar alternatives per a un desenvolupament autònom i ajustat a les capacitats i característiques culturals de les poblacions rurals. En el cas dels territoris dels col·lectius indígenes i afrodescendents, els subsidis condicionats al model violen l'autonomia i els principis constitucionals referits a la protecció de la diversitat ètnica i cultural. A mode d'exemple, en el Bajo Atrato 1.997 famílies formen part del Programa Estatal Famílies Guardaboscós, adequat per ser complementari a la proposta productiva. Aquestes famílies estan compromeses en les aliances empresarials projectades, mitjançant un 40% d'estalvi que cada família fa del subsidi que rep i que serà el capital de treball per implementar projectes productius de forma associada amb el empresaris que arribin a la zona. Aleshores es creen les condicions reals per implantar la resolució 2.038 de novembre de 2005, emesa per l'IN-

S'evidència la desaparició gradual d'una política ambiental a Colòmbia, amb el fet d'atorgar més ingerència al Ministeri d'Agricultura en les reformes de normatives ambientals

CODER. Les comunitats entren al negoci aportant, no sols el territori i els seus recursos, sinó també el capital que estalviarien en tres anys¹⁶. És a dir, es condiona per endavant el soci i el model productiu. La pregunta que sorgeix a l'interior de les comunitats és: "Seran les nostres famílies, desplaçades i víctimes del conflicte armat, les que haurem de compartir els nostres territoris i recursos en detriment de les nostres organitzacions, dels sistemes productius i de la Llei 70 de 1993 i dels nostres drets col·lectius com a comunitats negres? Malgrat que el Govern ens fa pensar que les comunitats som autònomes en la decisió de rebre i associar-nos als desmobilitzats, estem segurs que en aquesta ocasió, a l'igual d'altres, la voluntat del capital ens serà imposada..."¹⁶.

El projecte de llei de Desenvolupament Rural, a banda de concentrar funcions excessives a l'INCODER en relació a la propietat de la terra i de l'accés al finançament, desconeix el context de desplaçament que ha patit Colòmbia en els últims 20 anys i relaxa la norma per mitjà de la qual es pot exigir domini sobre la propietat havent-hi fet explotació econòmica i estable en un predi. Sobre això s'hi va pronunciar la Procuradoria General de la Nació, advertint que s'augmenten els riscos de degenerar en la legalització de formes d'espoliació de la terra o rentat d'actius⁶. Aquesta norma posa entrebancs al compliment de les recomanacions de l'Alta Comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans en el sentit de "posar-hi una atenció especial al dret de les persones desplaçades a la reparació i, en particular, a la restitució de béns". De fet, tal com ho assenyala també l'informe anterior, "el desplaçament també és causat per processos d'apropiació violenta de la terra i dels recursos econòmics dels territoris, afectant especialment els drets de camperols i camperoles, indígenes i afrodescendents"⁴.

En síntesi, el model resulta ser molt lax amb els sectors amb capacitat financera, poder polític i territorial, i molt desfavorable per als sectors marginats. D'aquesta manera, es reordenarà el territori colombià en contra dels principis democràtics i en sentit contrari a la lògica de protecció dels ecosistemes i a una agricultura que els respecti.

Davant els riscos que assumeix Colòmbia amb el model de desenvolupament que es planteja per ajustar-se al Tractat de Lliure Comerç amb els Estats Units (TLC) i demés acords de lliure comerç, no és difícil preveure condicions socials més adverses que les actuals per a un procés de pau. Atès que el propòsit de l'Estratègia de la Unió Europea 2007-2013 és concentrar tots els seus esforços de cooperació amb Colòmbia en pro de la pau, i que no existeix una única solució per proveir la pau al país i que és necessari combatre simultà-

S'homogeneïtzen extensos territoris de comunitats ètniques a la selva tropical humida del Pacífic, anihilant els seus sistemes de vida ancestrals i posant en un alt risc la seva seguretat alimentària, que en gran mesura se sosté en la producció d'aliments, la caça i la pesca

niament els diversos components del conflicte, les següents propostes alternatives són una invitació, a la cooperació i, per descomptat, al Govern nacional a inclinar-se cap a un desenvolupament inclusiu:

1. Enfortir i acompanyar permanentment el procés tripartit de seguiment a l'Estratègia de Cooperació Internacional de l'Estat, vetllant per a què reflecteixi els consensos que es van assolint als espais de seguiment i per tal que els dissenyats expressats hi trobin modalitats de tractament adequats. Així mateix, des de l'espai tripartit, cal vetllar per a què les diverses estratègies de desenvolupament que es plantegen per a Colòmbia tinguin coherència entre si i responguin als principis de les declaracions de Londres i Cartagena.

2. El procés de construcció d'un Acord d'Associació entre la Comunitat Andina (CAN) i la UE ha de promoure un desenvolupament inclusiu, democràtic, equitatiu i sostenible, garantint l'equilibri ecològic i el patrimoni cultural i ambiental. En aquest ordre d'idees, la seva base no ha de ser la signatura d'un TLC que atorgui beneficis més grans als capitalistes de les dues regions, sinó que s'ha d'orientar cap a l'eradicació de la injustícia social i la superació de qualsevol forma de discriminació. Per aconseguir aquestes, és imperatiu un diàleg efectiu i institucionalitzat amb la societat civil de la regió andina, que és part constitutiva i transcendental de l'Acord¹. Seguint aquest ordre d'idees no s'ha d'aprovar el Tractat de Lliure Comerç (TLC) amb els Estats Units.

3. Un pla concertat de reordenament territorial que tingui com a escenari la *Mesa de Tierras* i que contempli l'estat dels ecosistemes i el seu ús potencial i que inclogui un programa nacional

Fins i tot els recursos de cooperació també es donen en funció del model agroexportador, sense deixar alternatives per a un desenvolupament autònom i ajustat a les capacitats i característiques culturals de les poblacions rurals

de reforma agrària en funció de la sostenibilitat, que a més de redistribuir la terra, molt concentrada en l'actualitat, tingui com a objectiu optimitzar de manera ecològica, econòmica i cultural l'aprofitament de les terres que existeixen a Colòmbia. Dins d'aquest programa s'ha d'enfortir l'estratègia de les anomenades reserves camperoles, com a resposta a les necessitats d'apropiació i de gestió del territori per part d'aquestes comunitats. De la mateixa manera, s'han d'enfortir els territoris col·lectius de les comunitats afrodescendents i els *resguardos* indígenes.

4. Un gran programa de producció agroecològica, fonamentat en les actuals i promissòries experiències que existeixen al país, que fomenti la biodiversitat agrícola, la recuperació física i biològica dels sòls i de les aigües i la descontaminació dels ecosistemes lligats a l'agricultura. Aquest programa, juntament a la recuperació i gestió de les conques del país i de la pesca, seria la base per a un gran pla alimentari nacional que garanteixi la seguretat i sobirania de Colòmbia en aquest camp. A aquesta proposta s'hi ha de lligar una estratègia que posi fi a la dessecació i contaminació dels sistemes aquàtics i promogui la preservació del seu caràcter de béns d'ús públic.

5. Una reforma de l'ús de l'aigua, que garanteixi la igualtat en l'accés per part dels diferents sectors, donant prioritat al consum humà amb base al reconeixement del dret humà a l'aigua. Així mateix, cal recuperar, per a l'esfera d'allò públic, estatal i comunitari, la prestació dels serveis d'aqüeducte i calvegueram, avui dia en un avançat estat de privatització; i donar una utilització i una protecció adequades als ecosistemes estratègics per al cicle hidrològic, actualment no solament deteriorats i contaminats, sinó amenaçats per la privatització.

6. Enfortir a través de la cooperació internacional les organitzacions no governamentals, sindicals, de dones, camperoles, comunitàries i ètniques, de manera autònoma en relació amb el Govern colombià, per a què continuïn els processos de construcció d'alternatives des d'allò local, regional i nacional. Això implica també l'enfortiment del control social sobre els plans i programes governamentals.

7. Renunciar al ja demostrat com a ineficaç i ambientalment destructiu mètode de les fumigacions amb glifosat com a forma de combatre els cultius d'ús il·lícit. En canvi, aprofundir la política que tendeix a establir la corresponsabilitat mundial en aquest tema i avançar el debat sobre la legalització del consum de drogues, proposta llançada per organitzacions i persones de diverses orientacions ideològiques i polítiques.

8. Reprendre la política de parcs amb la gent com a una alternativa efectiva per a la protecció ambiental de les àrees protegides i compartir la gestió dels serveis ecoturístics amb les comunitats assentades a les àrees d'esmoreïment i no amb ens privats que han començat a restringir l'accés dels colombians i colombianes, fent-los esdevenir espais gairebé exclusius per a les elits, quan són indrets comuns per excelència.

9. Una política energètica que garanteixi el control de l'Estat colombià sobre els recursos disponibles, minimitzi l'impacte de l'exploració i explotació d'hidrocarburs, mantingui fora d'aquesta activitat els territoris ètnics i avanci cap a la investigació i aplicació de formes de generació alternatives als combustibles fòssils; cosa que és indispensable en el camí cap a una societat sostenible.

10. Tendir a una veritable política de ciutat i regió que garanteixi la redistribució equitativa de la riquesa i possibiliti el desenvolupament de programes d'habitatge per al benestar humà, habitatge digne, cap a la recerca d'una qualitat de vida millor.

11. Vetllar per a què es desenvolupi una política que reconegui la dona com a subjecte de dret i li garanteixi la seva inclusió social en la satisfacció progressiva de tots els drets polítics i socials i no sigui reduïda a programes que centren la seva intervenció a la família com a unitat bàsica d'atenció. Així mateix, tendir a l'eliminació de totes les formes de violència i discriminació contra les dones.

12. La cerca de la sortida negociada al conflicte armat i, en un curt termini, de la concreció d'un acord humanitari que permeti l'alliberament de totes les persones segrestades, i cal instar, al mateix temps, als grups insurgents a abandonar el segrest de persones com a forma de lluita i finançament.

NOTES I REFERÈNCIES

1. Intervenció de l'Aliança d'Organitzacions Socials i Afins a la Segona Conferència Internacional sobre Drets Humans a Colòmbia. Parlament Europeu, Brussel·les, 17 i 18 d'abril de 2007.
2. Conferència Nacional de Cooperació i Drets Humans. Consens d'organitzacions de la societat civil colombiana reunides a la ciutat de Cartagena els dies 2 i 3 de febrer de 2007.
3. Codhes. 2007. *Año de los derechos de las personas desplazadas*. <http://www.codhes.org/publicaciones/infocartagena>
4. *82 Informe sobre Colombia*, presentat oralment per l'Alta Comissionada de Nacions Unides per als Drets Humans al Consell de Drets Humans, 15 de març de 2007.
5. Document d'Estratègia País-DEP 2007-2013. http://www.delcol.ec.europa.eu/es/ue_colombia/FINAL%20FINAL%20CONCEPT%20NOTE.doc
6. Suárez, A., 2006. *La política agropecuaria uribista: El cumplimiento incondicional de un mandato imperial*. Separata de la revista *Semillas*, números 30/31, desembre 2006.
7. Mondragón, H., 2006, *Estatuto rural, siete veces infame*. Separata de la revista *Semillas*, números 30/31, desembre 2006.
8. Departament Administratiu Nacional d'Estadístiques (DANE). Direcció de Censos i Demografia. *Colòmbia, una nació multicultural. Su diversidad étnica*, octubre de 2006.
9. Márquez G., 2004, *Mapas de un fracaso. Naturaleza y conflicto en Colombia*. Universitat Nacional de Colòmbia. Institut d'Estudis Ambientals IDEA, 102 pàgs.
10. Institut Alexander von Humboldt. *Informe Nacional sobre el avance en el conocimiento de la información de la biodiversidad 1998-2004*.
11. Carrizosa, J., 2001, *Desarrollo y Medio Ambiente*, pàgs. 75-92, a Sánchez, J. & Supelano, A. (Compiladors), *La roca y las mareas, ensayos sobre economía y ecología*, Universitat Nacional de Colòmbia, Ed. Unilibros, 218 pàgs.
12. Riechmann, J. 2004. *Gente que no quiere viajar a Marte*. Ensayos sobre Ecología, ética y autolimitación. Ed. Catarata, Madrid, 243 pàgs.
13. Institut Colombià de Desenvolupament Rural, en el qual el govern actual, en el seu període anterior, fusionà l'INCORA, l'INPA, l'ICA i altres instituts descentralitzats, els quals van ser liquidats.
14. Bejarano, E. 2001. *Comercio internacional y medio ambiente*, pàgs. 153-184, a Sánchez J. & Supelano A. (Compiladors). *La roca y las mareas, ensayos sobre economía y ecología*. Universitat Nacional de Colòmbia, Ed. Unilibros, 218 pàgs.
15. Mae-Wan, Ho et al., 2006, *Which energy?*, Informe sobre energia, Institute of Science in Society. <http://www.twinside.org.sg/title2/par/whichEnergy.pdf>
16. Informe de la Comissió Vida, Justícia i Pau, 2006, *Desmovilización del bloque Elmer Cárdenas, desplazamiento, expropiación de territorios colectivos y erradicación de cultivos de uso ilícito*. En Diócesis de Quibdó, Chocó – Colòmbia. *La Encrucijada del pueblo negro, indígena y mestizo*, Ed. Gráficas la Aurora.

El desplaçament també és causat per processos d'apropiació violenta de la terra i dels recursos econòmics dels territoris, afectant especialment els drets de camperols i camperoles, indígenes i afrodescendents

Orsinia Polanco

Representant al Congrés de Colòmbia de les primeres comunitats indígenes, pel partit Pol Democràtic Alternatiu. És la primera congressista dona i indígena de la història de Colòmbia

Colòmbia: Globalització Econòmica i Crisi Humanitària dels Pobles Indígenes

LA NOSTRA RELACIÓ AMB LA MARE-‘MAA’

Durant segles ens hem relacionat en un equilibri harmònic amb el nostre territori. La Mare Terra és un ser viu que ens alleta i empara, vivim en harmonia amb els nostres semblants, la natura ens brinda tot el necessari per viure i, fins i tot, excedents. El nostre *desenvolupament* ha estat acord a la nostra cosmovisió, però basat en un concepte de desenvolupament diferent a l'Occidental, que no és lineal, que no pretén ascendir d'un estat anterior a un altre estat ideal, o de pobre o ric en termes de carència o acumulació material, o de subdesenvolupament-entardiment a desenvolupament-progrés. Aquesta dicotomia plantejada per Occident trenca, sota la nostra manera d'entendre-ho, amb la visió holística i integradora que expressa la nostra manera de viure i sentir, projectada en un intent per harmonitzar les condicions materials i espirituals d'un entorn en el qual tot posseïx vida. La mare ens proveeix d'allò necessari per a la nostra subsistència en una negociació constant on som la seva penyora. Aquesta relació està condicionada per la terra i per l'accés a la mateixa; aquella mateixa terra que durant segles ens ha pertangut sota l'empara de la nostra espiritualitat; aquell mateix territori regit pel dret propi, sostingut per la nostra autonomia, i vigilat pel nostre pensament tradicional des de temps mil·lenaris. Allò nostre constitueix una alternativa sostenible i acord a l'ús dels recursos naturals en l'àmbit de la conservació ambiental enfront de realitats tan dramàtiques com la del greu problema de l'escalfament global.

Per tot això, és perillós i lesiu per als nostres pobles l'aplicació i imposició del concepte i model de desenvolupament de la globalització neoliberal recolzat pel govern amb els seus programes i polítiques públiques que involucren, en contra de la nostra cosmovisió i les nostres tradicions, al poble indígena de Colòmbia.

EL CANVI AL MODEL ECONÒMIC I LES SEVES GREUS CONSEQÜÈNCIES

L'obertura econòmica que es va iniciar al país durant la dècada dels 90 va portar-lo a una crisi industrial sense precedents i a un col·lapse a l'agricultura. Les estadístiques així ho confirmen. En el primer cas, al període 1991-2005, la caiguda del sector manufacturer va ser de gairebé 7 punts del PIB (del 21,1% al 14,7%) i pel que fa a l'agricultura, el daltabaix constatat va arribar a 8 punts del PIB (del 22,3% al 13,4%), dada a la qual cal afegir-hi que l'extensió de terres dedicada a l'agricultura es va reduir aproximadament en un milió d'hectàrees. Aquestes fredes estadístiques em serveixen per explicar una altra realitat, la del càstig diari sobre la població, la de les enormes dificultats quotidianes que avui pateixen la majoria dels colombians. Dos milions de persones es troben sense feina i la major part de la població econòmicament activa viu en la precarietat.

És perillós i lesiu per als nostres pobles l'aplicació i imposició del concepte i model de desenvolupament de la globalització neoliberal recolzat pel govern amb els seus programes i polítiques públiques que involucren, en contra de la nostra cosmovisió i les nostres tradicions, al poble indígena de Colòmbia.

La iniciativa governamental que ha estat presentada amb el nom d'Estatut Rural inclou articles que possibiliten la legalització dels predis adquirits per l'espoli violent, cosa que farà inviable en el futur immediat el retorn dels desplaçats als seus territoris d'origen

Per si amb això no n'hi hagués prou, el país continua patint una guerra secular que ja porta dècades -des de l'assassinat del cabdill liberal Jorge Eliécer Gaitán al 1948-, que ha costat milers de morts i que cada cop es troba més degradada. Per desgràcia he de confessar davant d'aquest auditori que provinc d'un dels països més violents del món, un dels països en què el número de morts, per causes no naturals, associant guerra amb delinqüència comuna, és dels més alts del món, aproximadament 30 mil cada any. Vull destacar el cas dramàtic dels desplaçats. Actualment, prop de tres milions de desplaçats del camp a causa de la guerra deambulaven pels carrers de les nostres ciutats sense cap tipus d'esperança. Estem davant d'una tragèdia humanitària.

L'altra cara d'aquest desplaçament forçat ha estat l'augment escandalós de la concentració de la propietat de la terra. La *Contraloría General de la República* va reconèixer en un dels seus últims informes que durant els últims vint anys, prop de quatre milions d'hectàrees han estat expropiades de forma violenta als camperols enmig de l'enfrontament bèl·lic, completant un quadre de propietat de la terra rural força injust. Per veure de manera gràfica aquesta concentració, recorro de nou a les estadístiques. Segons l'Institut Geogràfic Agustín Codazzi (IGAC), la institució responsable de realitzar el registre cadastral nacional, dels 114,2 milions d'hectàrees de superfície amb què compta el país, existeix un registre cadastral de 82,1 milions d'hectàrees, distribuïdes entre propietaris particulars i àrees públiques. La major proporció de propietaris (55,6%) i de predis (56,8%) es troben en minifundis menors de 3 hectàrees, arribant a l'1,7% del registre cadastral, mentre que un grup de 2.428 propietaris posseeixen el 53,5% de les hectàrees rurals, 44 milions d'hectàrees. Això representa una mitjana de 18.093 hectàrees per propietari o, dit d'una altra manera, un territori 6.000 vegades més gran que el dels minifundistes, on hi viuen 2,2 milions de famílies colombianes.

L'obertura econòmica no sols va produir una crisi a la indústria i a l'agricultura tradicional sinó que també va obrir les portes a un nou model de desenvolupament econòmic basat en la producció de béns primaris, aquells que no exigeixen processament humà, i en l'explotació de recursos naturals renovables i no renovables. En aquest nou model econòmic l'estructura desigual de la propietat rural, a la qual n'he fet al·lusió, es perpetua. A més, les normes que el President i el Congrés estan implementant afavoreixen els grans propietaris.

Tal és el cas de la iniciativa governamental que ha estat presentada amb el nom d'Estatut Rural i que actualment s'està tramitant al Congrés de la República i de la qual n'estic convençuda que serà aprovada pel grup majoritari de representats, compromès amb l'actual President, Álvaro Uribe Vélez. S'hi inclouen articles que possibiliten la legalització dels predis adquirits per l'espoli violent. Això farà inviable en el futur immediat el retorn dels desplaçats als seus territoris d'origen.

Pel que fa als *resguardos* indígenes, aquest mateix projecte de llei posa en dubte els títols de propietat que les comunitats posseeixen, en alguns casos des de l'època de la dominació espanyola i en d'altres, des de fa diverses dècades. L'actual Ministre d'Agricultura ha justificat aquesta revisió sobre la propietat dels *resguardos* aduint que aquests són excessius (30 mil hectàrees), en termes comparatius a la població indígena -un milió de persones, aproximadament, segons l'últim cens- silenciant el fet que el 95% d'aquests territoris no són aptes per al cultiu agrícola, ja que formen part de boscos humits, *páramos* [ermots, terrellers], i fonts hídriques. Precisament, és per aquesta raó que al govern l'interessa reduir l'extensió dels *resguardos*. L'interès per la privatització dels boscos va aconseguir convertir-se en Llei de la República. El Congrés ja va aprovar una llei forestal que obre la possibilitat als grans inversors de fusta comerciable d'apropiar-se dels boscos. Aquest negoci de la industrialització de la fusta a gran escala ja va ser un experiment en altres països de la regió, a Xile i Bolívia, confirmant-se una deterioració considerable dels boscos tradicionals i el medi ambient en general.

L'Estatut Rural és part d'una estratègia de llarg termini codificada pel govern en un document titulat *Visión 2019*, en què s'aposta a resultats de futur a partir de les actuals transformacions econòmiques i socials. Allà s'hi anota, en relació a aquest tema dels boscos: "Colòmbia té sembrades uns 4,2 milions d'hectàrees i una vocació potencial superior a 10 milions d'hectàrees. En activitats agroforestals és possible duplicar a 20 milions d'hectàrees l'ús actual". (*Visión 2019*, capítol III)

L'INTENT DE PRIVATITZAR 'PÁRAMOS' I FONTS HÍDRIQUES

Vaig citar també el cas dels *páramos*. He de dir que, de la mateixa manera, es va presentar un projecte de llei en el qual els *páramos* es declaraven béns aptes per a l'explotació comercial, fins al punt en què tal definició possibilitava l'expropiació de terres als pagesos i colons que habiten a la part alta de les muntanyes, els qui, a més, en molts casos han estat desplaçats de les zones planes per la guerra civil interna. Personalment no hi tinc dubtes en el fet que la preocupació governamental per l'extensió suposadament excessiva del territori dels *resguardos* es relaciona amb les possibilitats futures d'aquest negoci, que cada vegada tindrà possibilitats majors de rendibilitat ja que, a mesura que augmenti l'escalfament global, els *páramos* seran cada cop més escassos. Sembla increïble que els mateixos mals que causa una cosmovisió globalitzant, suportada en la ganància privada a costa de la degradació de la natura, acabi sent beneficiosa en preus per a les mateixes empreses transnacionals que contaminen l'ambient.

Les fonts hídriques tampoc s'escapen de les propostes oficials d'industrialitzar la natura. Un dels projectes de llei més discutits pels ambientalistes i les seves xarxes de suport, tant nacionals com internacionals, va ser la gestió de les aigües. S'hi establia un capítol de Concessions, les quals podien arribar fins als 40 anys, amb la possibilitat de realitzar cessions sobre la mateixa concessió, obrint la mercantilització de l'aigua a cadenes inversores, incloent-hi la capacitat de convertir en títols aquestes inversions als mercats de capitals. Aquestes concessions podien atorgar-se tant per a la generació d'energia -hidroelèctriques- com per a la producció d'aigua potable i haurien d'acompanyar-se d'un pla de reordenament de conques hidrogràfiques que redefinís el territori hídric cap a la inversió privada, transgredint l'ordre natural de les conques. La mobilització de l'opinió pública i la protesta d'organitzacions ambientalistes de serietat reconeguda com Ecofondo, Censat-Agua Viva, i altres ONG, i el refús de periodistes i personalitats democràtiques van fer que tal iniciativa naufragués però, als documents oficials i als mateixos passadissos del Congrés, els portaveus del govern continuen insistint en el tema. Davant el risc que una iniciativa d'aquest tipus sigui col·locada novament al

debat, acompanyo la proposta d'una àmplia franja de la ciutadania que està disposada a liderar una iniciativa plebiscitària per aconseguir que es reconegui l'aigua com a un bé de la humanitat no subjecte a la comercialització, als negocis privats.

En acompanyar aquesta reivindicació, el no a la comercialització de l'aigua, me'n faig ressò de tot el moviment indígena organitzat que l'està proclamant i exigint en totes les seves accions públiques durant els darrers anys.

Malgrat que no s'ha institucionalitzat l'administració privada de l'aigua, la creació d'hidroelèctriques associades als grans megaprojectes energètics de l'anomenada Iniciativa d'Integració Regional Sud-americana (IIRSA), ja afecta de forma considerable a les comunitats indígenes. L'atac contra l'hàbitat dels Embera Katío, localitzats a l'Alto Sinú, al departament de Córdoba, amb la realització de la Hidroeléctrica Urrá I, i dels Kankuamos, al departament del Cesar, amb la construcció de la presa Los Besotes, sobre el riu Guatapurí, constitueixen els casos emblemàtics de la destrucció geogràfica i cultural dels territoris ètnics tradicionals.

A Dibulla, Guajira, a la zona on habiten els indígenes Wayúu, comunitat a la qual hi pertanyo, el govern ha autoritzat la construcció d'un port multipropòsit que inclou una siderúrgica colombiana i brasilera. La llicència ambiental amb què s'autoritza aquest port desconeix els perjudicis ambientals i socials que repercutiran sobre la comunitat. Ressalto davant d'aquest auditori el fet que al riu Cañas, ubicat dins l'àrea del projecte, se li extraurà l'equivalent en aigua al que es necessita per abastir una ciutat de 250.000 habitants. L'Institut Humboldt, un dels més importants del país en temes ambientals, preocupat per aquesta situació, ha qüestionat l'atorgament d'aquesta llicència atès que considera que els estudis d'impacte són insatisfactoris puix que "només es refereixen a l'indret on es construirà el complex -Hacienda Santa Helena- sense contemplar els efectes sobre la regió -conques dels rius Tapias, Jerez, Cañas, Dibulla...- i desconeix problemes tan protuberants per al medi ambient com els efectes de les obres sobre les zones humides -Caño Lagarto- i els manglars, i les greus conseqüències en la reproducció de tortugues marines, caimans i ànecs migratoris, només per citar les espècies més conegudes i amb més perill d'extinció". El port multipropòsit en construcció s'està executant dins l'anomenada Línia Negra que demarca el territori sagrat dels indígenes de Sierra Nevada, violant normes dictades pel propi Estat des de 1997.

La privatització dels *páramos* i de les fonts hídriques té conseqüències militars. En el desenvolupament de l'anomenada política de Seguretat Democràtica, el govern d'Álvaro Uribe Vélez s'ha

Prop de quatre milions d'hectàrees han estat expropiades de forma violenta als camperols enmig de l'enfrontament bèl·lic

preocupat per crear una unitat d'infanteria especialitzada en el control territorial a les zones circumdants als *páramos*, els Batallons d'Alta Muntanya (BAM), els quals interfereixen en les vivències quotidianes de les comunitats camperoles i de les comunitats indígenes, involucrant-les de manera forçada al conflicte. Quatre dels sis BAM creats durant 2006 es troben ubicats dins dels *resguardos* indígenes (vegeu quadre).

BATALLONS D'ALTA MUNTANYA ASSENTATS EN TERRITORIS INDÍGENES

BAM	JURISDICCIO	POBLES AFECTATS
Número 2: El Espino	Boyacá, Santander, Casanare i Arauca	U'wa, Tunebo, Sicuani, Betoye. (Guahibo i Macaguán)
Número 3: Farallones	Valle del Cauca, Sur Chocó, Norte del Cauca i Sur del Tolima	Nasa, Totoró, Guambiano, Pijao, Embera, Wounaán
Número 6: Sierra Nevada de Santa Marta	Cesar, Magdalena i La Guajira	Kankuamos, Arahuacos, Wiwas i Koguis

FONT: CECOIN. *Presencia Militar en Territorios Indígenas*

HIDROCARBURS I AGRICULTURA ENERGÈTICA

Al subsòl dels territoris indígenes existeix també petroli i recursos miners, llur explotació també afecta a les comunitats indígenes. Així, la comunitat U'wa soporta l'exploració sísmica per a la recerca de petroli, al seu territori, per part de l'estatal Ecopetrol i de les multinacionals Repsol i Oxi (arxiu de l'Organització Nacional Indígena de Colòmbia (ONIC), pres de *Memorias de la Misión Internacional de verificación a la situación humanitaria*, 21 al 27 de setembre de 2006). L'explotació minera ha acabat per desplaçar les comunitats afrodescendents i els indígenes al departament de Chocó. A mode d'exemple, a l'empresa Khedada se li va assignar una àrea de 2 milions d'hectàrees per a l'explotació aurífera als seus territoris.

Un altre tema que és transversal en les transformacions econòmiques a llarg termini és el de l'expansió programada de l'agricultura energètica, aquella que intenta substituir l'explotació d'hidrocarburs per la producció de biocombustibles. En el ja citat pla *Visión 2019* s'estableix com a meta

arribar a 4 milions d'hectàrees de cultius de palma africana amb aquest propòsit, el total de la superfície cultivada actualment al país. Comparteix la tesi de l'organització internacional de camperols Vía Campesina que diu que l'exigència als països del Sud per a què augmentin aquest tipus de producció agrícola està sent imposada per una aliança de tres grans sectors del capital internacional: les corporacions petrolieres, les transnacionals que controlen el comerç agrícola i les llavors transgèniques i les empreses automobilístiques.

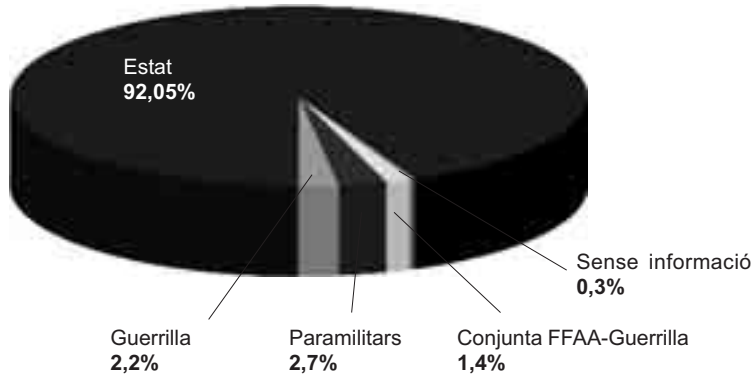
Els interessos mercantils comuns les han unificat. Les multinacionals del petroli promouen l'energia vegetal per reduir el marge de maniobra de governs nacionalistes amb reserves importants en hidrocarburs, com Iran i Veneçuela, alhora que utilitzen el seu posicionament al mercat per invertir i comercialitzar en totes les possibilitats que dona aquest negoci. Les indústries automobilístiques donen suport a aquest tipus de producció atès que els serveix com a argument en contra de l'acusació que els automotors són altament contaminants, i les empreses transnacionals de l'agricultura hi troben una oportunitat per augmentar la venda de llavors transgèniques i agrotòxics. Pel que fa a les llavors transgèniques he d'afegir que hi opera una guany addicional per patent, exigència comercial que ja va ser acceptada pel govern colombià a l'acord del Tractat de Lliure Comerç (TLC) que va subsistir amb el govern americà i que ara li manca ser aprovat als Congressos de tots dos països.

L'agricultura energètica es fa en cultius de llarg termini, debilitant l'economia camperola i la producció d'aliments en un país com el nostre, en el qual aproximadament el 60% de la població es troba per sota de la línia de pobresa i el 25%, en la indigència. Addicionalment, com que aquest tipus de producció agrícola es realitza en grans extensions de terra, permet la inclusió de terratinents i paramilitars a les cadenes internacionals del negoci i, en el cas colombià, el rentat de diners dels narcotraficants que amb anterioritat van utilitzar-lo com a font de finançament de la guerra.

LA CRISI HUMANITÀRIA DELS POBLES INDÍGENES

Per totes les causes que he estat anotant, la situació dels pobles indígenes de Colòmbia davant el tema dels drets humans és precària. Crido l'atenció sobre el fet que en la violació d'aquests la principal responsabilitat recau en l'Estat colombià. (Vegeu quadre 1. Font: *Memorias de la Misión Internacional de verificación a la situación humanitaria*, 21 al 27 de setembre de 2006)

QUADRE 1

Les dades sobre violacions individuals de drets humans als pobles indígenes són alarmants. Durant el govern d'Andrés Pastrana (1998-2002)

aquestes violacions van assolir la xifra de 1.231 casos; i en el primer període de l'administració Uribe hi van haver 1.643 casos (vegeu quadre 2).

QUADRE 2

**VIOLACIONS INDIVIDUALS DE DRETS HUMANS DELS POBLES INDÍGENES
TOTS ELS ACTORS, PERÍODE 1998–2006**

FET	GOVERN PASTRANA					TOTAL PERÍODE	PRIMER PERÍODE URIBE VÉLEZ					TOTAL PERÍODE
	1998	1999	2000	2001	2002		2002	2003	2004	2005	2006	
AMENÇA INDIVIDUAL	16	15	29	42	32	134	5	54	54	10	2	125
ASSASSINATS POLÍTICS	46	62	121	181	113	523	179	180	117	64	36	576
DESAPARICIÓ FORÇADA	5	17	12	18	12	64	4	14	44	13	25	100
DETENCIÓ ARBITRÀRIA O RETENCIÓ	SD	17	131	101	11	260	2	210	116	35	60	423
FERITS	1	23	65	23	19	131	5	22	30	118	69	244
SEGRESTOS	6	37	7	5	12	67	1	4	28	29	2	64
VIOLÈNCIA SEXUAL I TORTURES	3	SD	6	23	20	52	27	39	34	4	7	111
TOTAL GENERAL	77	171	371	393	219	1.231	223	523	423	273	201	1.643

Aquesta situació calamitosa té a algunes de les comunitats indígenes al caire de l'extinció, culminant un cicle d'etnocidi que es va iniciar des de la conquesta. Vull, com a indígena, i com a membre de la Cambra de Representants per la Circumscripció Indígena de Colòmbia, deixar ben palesa davant d'aquest auditori, davant la comunitat internacional, la gravetat d'aquests fets. Requerim un suport directe dels demòcrates del món per modificar aquesta situació. Presento el quadre que segueix a continuació amb la tristesa que em produeix ser part d'una ètnia que a través de la història ha hagut de suportar tot tipus d'humiliacions i greuges, incloent-hi els assassinats, i que segueix suportant-ho al marc d'una societat que privilegia l'avarícia i el lucre privat per sobre de la condició humana. El quadre mostra l'estadística dels pobles indígenes que a Colòmbia són al caire de l'extinció.

POBLES INDÍGENES EN VIES D'EXTINCIÓ

POBLE	NOMBRE HABITANTS	DEPARTAMENT
TAIWANO	22	VAUPES
MAKAGUAJE	50	CAQUETÀ
PISAMIRA	61	VAUPES
CHIRIPO	68	CASANARE
WIPIWI	92	CASANARE
YAUNA	103	AMAZONAS
BARASANA	96	VAUPES
AMORÚA	178	CASANARE, VICHADA
NONUYA	228	AMAZONAS
NUKAK – MAKU	400	GUAVIARE, VAUPES, GUAINIA

FONT: *Memorias de la Misión Internacional de verificación a la situación humanitaria*, pàg. 120.

Es va presentar un projecte de llei en el qual els páramos es declaraven béns aptes per a l'explotació comercial, fins al punt en què tal definició possibilitava l'expropiació de terres als pagesos i colons que habiten a la part alta de les muntanyes

L'AJUDA DE LA COMUNITAT INTERNACIONAL

Considero que ha quedat clar davant d'aquest auditori que l'articulació de Colòmbia al món globalitzat ha acabat per produir un model econòmic que afecta les comunitats indígenes que habiten en diverses zones geogràfiques del país pel que fa a:

- La prolongació de l'etnocidi que es va iniciar amb la conquesta espanyola, des de finals del segle XV.
- L'existència d'una crisi humanitària de grans proporcions, que inclou persecucions, amenaces, desplaçaments i assassinats individuals i col·lectius.
- La inclusió forçada de les comunitats indígenes en la guerra interna violant el principi de distinció.
- La invasió dels nostres territoris per la inversió privada interessada en la comercialització de *páramos*, fonts hídriques i boscos, la qual atempta contra els drets ancestrals de les comunitats sobre els nostres territoris.
- L'afectació de la subsistència alimentària de les nostres comunitats i de la sobirania alimentària dels territoris ancestrals en intentar, l'Estat i els grups privats, generalitzar l'agricultura energètica en zones on existeix tanta pobresa. En el cas colombià aquest tipus de producció possibilita la institucionalització dels paramilitars i narcotraficants locals en el circuit de l'economia formal.

Per totes aquestes consideracions crec que és important poder intercanviar amb la cooperació espanyola dins el marc de les prioritats definides en el seu Pla d'Actuació Especial (PAE), període 2005-2008, i dins el marc dels projectes definits com a prioritaris per aquest pla, particularment aquells relacionats amb els temes exposats aquí, amb la perspectiva de trobar solucions col·lectives a aquest moment tan difícil que viuen les comunitats que represento políticament en l'actualitat. Moltes Gràcies...